दाहृतसम्भावनायैव सम्बन्धात् तद्विपर्य्ययः। "समभेव समाक्रान्तं द्वयं द्विरदगामिना तेन सिंहासनं पित्रमखिलञ्चारिमण्डल"मित्यत्र कार्य्यकारणयोः पौर्व्वापर्य्याभावः।*

अतिशायन न० अति-शीङ् ल्युट् "अतिशायने ड्ड" नित्यादिड्डनिर्द्देशात् नि० दीर्घः। आधिक्ये, प्रकर्षे च। "भूमनिन्दाप्रशंसायां नित्ययोगेऽतिशायने इति" कारिका।

अतिशीत न० अतिशयितं शीतम् प्रा०स०। अत्यन्तशीतलस्पर्शे। तद्विशिष्टे त्रि०।

अतिशेष पु० अतिशिष्यते कर्म्मणि घञ्। स्वल्पावशिष्टे, "स हि स्वादित्वातिशेषान् जायाया आजहारेति"। [श्रेष्ठे च।

अतिशोभन त्रि० अति+शुभ-ल्यु। अत्यन्तशोभान्विते,

अतिश्व त्रि० अतिक्रान्तः श्वानं वलेन यच् समा०। वराहादौ। सेवायां स्त्री, सेवायाः कुक्कुरवत् पराधीनवृत्तित्वात् तथात्वम्। अतएव मनुना "न श्वदत्त्या कदाचनेति" सेवायाः कुक्कुरवृत्तित्वेन निषेधः कृतः।

अतिश्वन् पु० अतिशयितः श्वन्दरः श्वा अतेः पूजार्थत्वात् न समा०। उत्तमककुरे तद्दूरदेशादौ पचा० फक्। आतिश्वायनः तद्दूरदेशादौ त्रि०।

अतिष्ठा त्रि० अतीत्य सर्व्वान् तिष्ठति स्था-क्विप्-षत्वम्। सर्व्वातीते। "अतिष्ठा वा एषा छन्दसां यदतिच्छन्दा अतिष्ठा अश्वमेधो यज्ञानामिति" श०ब्रा०।

अतिसञ्चय पु० अतीत्य आवश्यकत्वं सञ्चयः। मधुमक्षिकादीनामिव स्वपरवञ्चनेनातिमात्रसञ्चये।

अतिसन्ध त्रि० अतिक्रान्तः सन्धां सन्धानं मर्य्यादां वा अत्या० स०। सन्धानवर्ज्जिते, अतिक्रान्तमर्य्यादे च।

अतिसन्धेय त्रि० अतिकष्टेन सन्धेयः अनुसन्धेयः संयोज्योवा। कष्टानुसन्धेये, कष्टेन संयोजनीये च।

अतिसन्ध्या स्त्री अत्यासन्ना सन्ध्या यस्याः ब०स०। पूर्व्वदिवसीयरात्रिशेषदण्डादिपरदिनसूर्य्योदयपर्य्यन्तः, सूर्य्यास्तात् पूर्व्वोत्तरदण्डात्मकश्च कालः सन्ध्या। तस्याः आसन्ने काले। "नातिसन्ध्यासमीपत" इति स्मृतिः।

अतिसर त्रि० अतीत्य स्वगतिमुल्लङ्घ्य सरति अति+सृ-अच्। अतिचारिणि, अत्यसरे च यथा "असावतिसरांस्वकारेति

अतिसर्ग पु० अति+सृज-घञ्। दाने। "शत्रुर्वरातिसर्गांस्तु मया तस्य दुरात्मनः" इति रघुः। सर्गं सृष्टिमतिक्रान्ते, नित्ये, शुक्ले च त्रि०। अतिसृज्यते यथेष्टं कर्म्म क्रियतेऽनेन। कामचारानुज्ञायाम् यथेच्छं क्रियतामित्याद्यभिलाषरूपायाम् "विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नातिसर्गेति" पा०। अतिसर्गः कामचारानुज्ञेति वृत्तिः।

अतिसर्जन न० अति+सृज-ल्युट्। दाने, वधे, विप्रलम्भे, अतिशयदाने च। "ज्वलनातिसर्जनादिति" कुमा०।

अतिसर्व्व त्रि० अतिक्रान्तः सर्वान् अत्या०स० गौणत्वान्न सर्वनामता। सर्वातिगे सर्वातीते। "अतिसर्वाय सर्वायेति" सुश्रु०।

अतिसान्तपन न० अतिक्रान्तं सान्तपनमधिकदिनसाध्यत्वात् अत्या० स०। "गोमूत्रगोमयक्षीरदधिसर्पिःकुशोदकान्येकाहं द्वितीयमुपवसेत्तत् सान्तपनम्, तत्राहाभ्यस्तैश्चातिसान्तपनमिति" विष्णूक्ते व्रतभेदे।

अतिसाम्या स्त्री अत्यन्तं साम्यं मधुनाऽस्याः। मधुयष्टिलतायाम्। प्रा०स०। अत्यन्तसादृश्ये न०।

अतिसायम् अव्य० अत्यासन्नं सायम् यस्य ब०स०। सायंकालसमीपे काले "नातिप्रगे नातिसायमिति" स्मृतिः।

अति(ती)सार पु० अतिसारयति मलम् द्रवीकृत्य अति+सृ-णिच्-अच् वा अतेः दीर्घः। रोगभेदे उदारामये। तस्य निदानादि सुश्रुते उक्तं यथा "गुर्वतिस्निग्धरूक्षोष्णद्रवस्थूलातिशीतलैः। विरुद्धाध्यशनाजीर्णविषमैश्चापि भोजनैः। स्नेहाद्यैरतियुक्तैश्च मिथ्यायुक्तैर्विरेचनैः। शोकाद्भयाम्बुमद्यातिपानैः सात्म्यस्तुपर्य्ययैः। जलाभिरमणैर्वेगविघातैः क्षमिदोषतः। मन्दाग्नेः भवत्यतीसारो लक्षणं तस्य वक्ष्यते। (तस्य संप्राप्तिः) "संशाम्यापां धातुरग्निं प्रदहन् मलान्निम्नो वायुनाधः प्रणुन्नः। सरत्यतीवातिसारं तमाहुर्व्याधिं घोरं षड्विधं तं वदन्ति। एकैकशः, ३ सर्वशश्चापि ४ दोषैः शोकेनान्यः५ पञ्च आमेन ६ चोक्तः॥ (तस्य पूर्व्वरूपम्) हृन्नाभिपायूदरकुक्षितोद गात्रावसादानिलसन्निरोधाः। विट्सङ्ग आध्मानमथाऽविपाको भविष्यतस्तस्य पुरःसराणि। (वायुजः) शूलाविषः सक्तमूत्रौऽल्पकूजी स्रस्तापानः सक्तकफोरुजङ्घः। वर्च्चोसृजत्यल्पमथाल्पशः सफेनं रूक्षं श्यावं सानिलं मारुतेन। (पित्तजः) दुर्गन्धुष्णं वेगवन्मांसतोयप्रख्यं भिन्नं स्विन्नदेहोऽतितीक्ष्णम्। पित्तात्पीतं नीलमाशोहितं वा तृष्णा मूर्च्छा दाहपाकज्वरार्त्तः। (कफजः) तन्द्रानिद्रागौरवोत्क्लेशसादी वेगाश्लथो रूक्षविट्कोऽपि भूयः। शुक्लं सान्द्रं श्लेष्मणा श्लेष्मयुक्तं भक्तद्वेषी निस्सहं रूक्षरोमा॥ (त्रिदोषजः) तन्द्रायुक्तो लोहमाषाश्मशोणी वर्च्चः कुर्य्यात्तैलवर्णं तृषार्त्तः। सर्व्वोद्भूतः सर्वलिङ्गोपपत्तिः कृच्छ्रसाध्यं वाससद्भेषजसाध्यः॥ (शोकजः) तैस्तैर्भावैः शोचतोऽत्याशनस्य वाजी वेगः पक्षिमाविध्य-